

Opatrenia/nástroje pre znižovanie rizika znečisťovania vôd poľnohospodárskou činnosťou



*Bronislava Škarbová
Monika Halásová*



MINISTERSTVO
PÔDOHOSPODÁRSTVA
A ROZVOJA VIDIEKA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Poslanie poľnohospodárstva

*Produkcia potravín (sebestačnosť
bezpečnosť)*

*Vytváranie pracovných miest
na vidieku*

Krajinotvorba

.....



Používanie hnojív

Monika Halášová



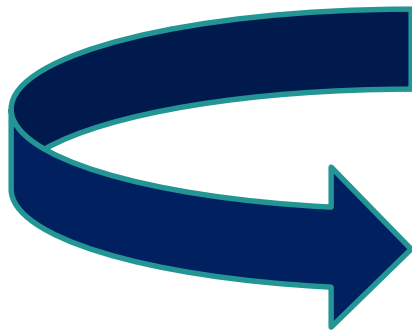
Znečistenie vôd z používania hnojív

Kontrola vstupov do pôdy



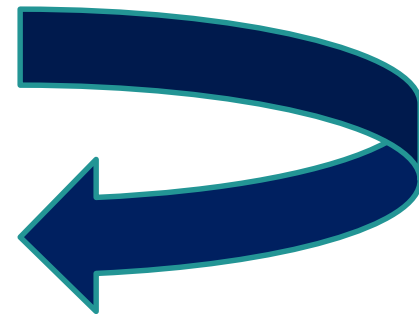
regulácia vstupov do vody

Produkty na hnojenie



kontrola kvality

*čiastočne harmonizovaná legislatíva EÚ
národná legislatíva, ÚKSÚP*



kontrola kvantity

*cez hlásenia používateľov produktov
na hnojenie, štátna odborná kontrola, ÚKSÚP*

Znečistenie vôd z používania hnojív

Štátna odborná kontrola

Kontrola pri skladovaní

- **ÚKSÚP - zákon o hnojivách (136/2000 Z. z.) § 9 a pre zraniteľné oblasti aj § 10b**
- **SIŽP - zákon č. 146/2023 Z. z. o ochrane ovzdušia a k nemu prislúchajúca vykonávacia vyhláška MŽP SR č. 248/2023 Z. z o požiadavkách na stacionárne zdroje znečistenia - príloha č. 7 časť V odseky 9 a 10.**
 - zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách § 35 ods.1**(Ochrana vôd pred znečisťovaním dusičnanmi z poľnohospodárskych zdrojov)**

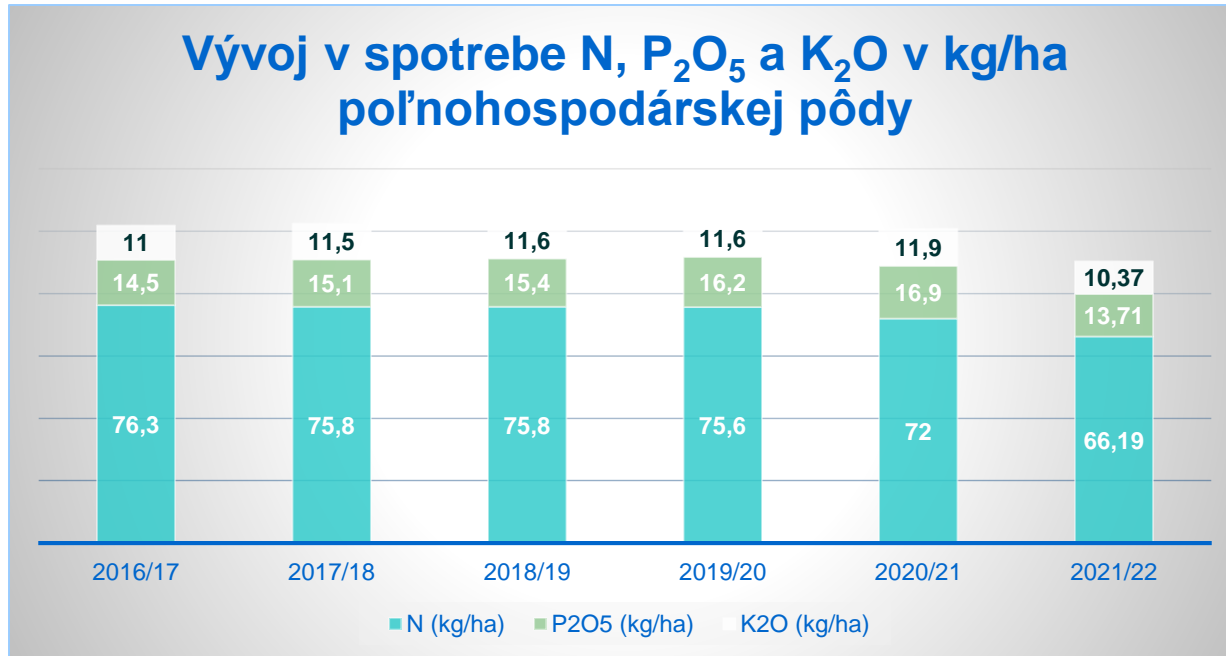
Znečistenie vôd z používania hnojív

Štátna odborná kontrola

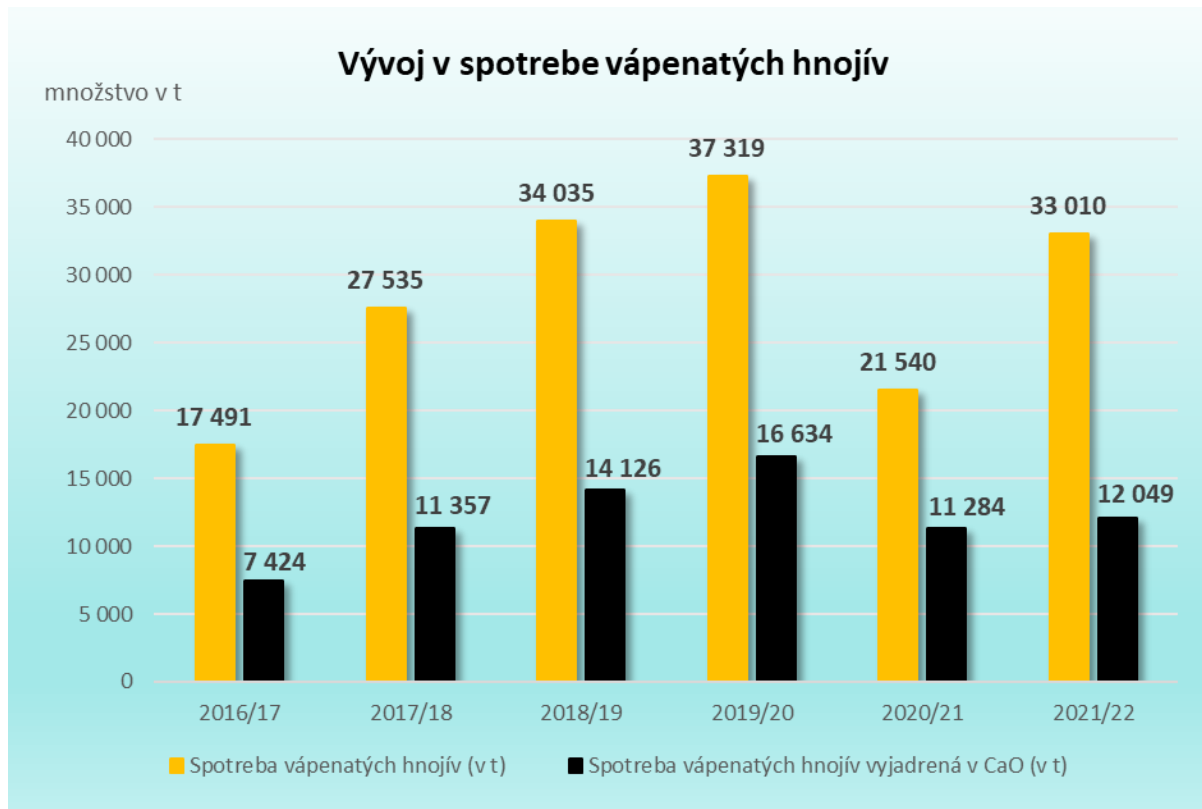
Kontrola pri používaní

- **ÚKSÚP - zákon o hnojivách (136/2000 Z. z.) § 10 a pre zraniteľné oblasti aj § 10c („Nitrátová smernica“ smernica Rady 91/676/EHS)**
- **SIŽP - zákon č. 146/2023 Z. z. o ochrane ovzdušia a k nemu prislúchajúca vykonávacia vyhláška MŽP SR č. 248/2023 Z. z o požiadavkách na stacionárne zdroje znečistenia - príloha č. 7 časť V odseky 9 a 10.**
- **- zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách - § 27 ods.1 písm. f (letecká aplikácia), § 35 ods.1 - (príloha č. 5 k zákonu o vodách „Kódex správnej poľnohospodárskej praxe“)**

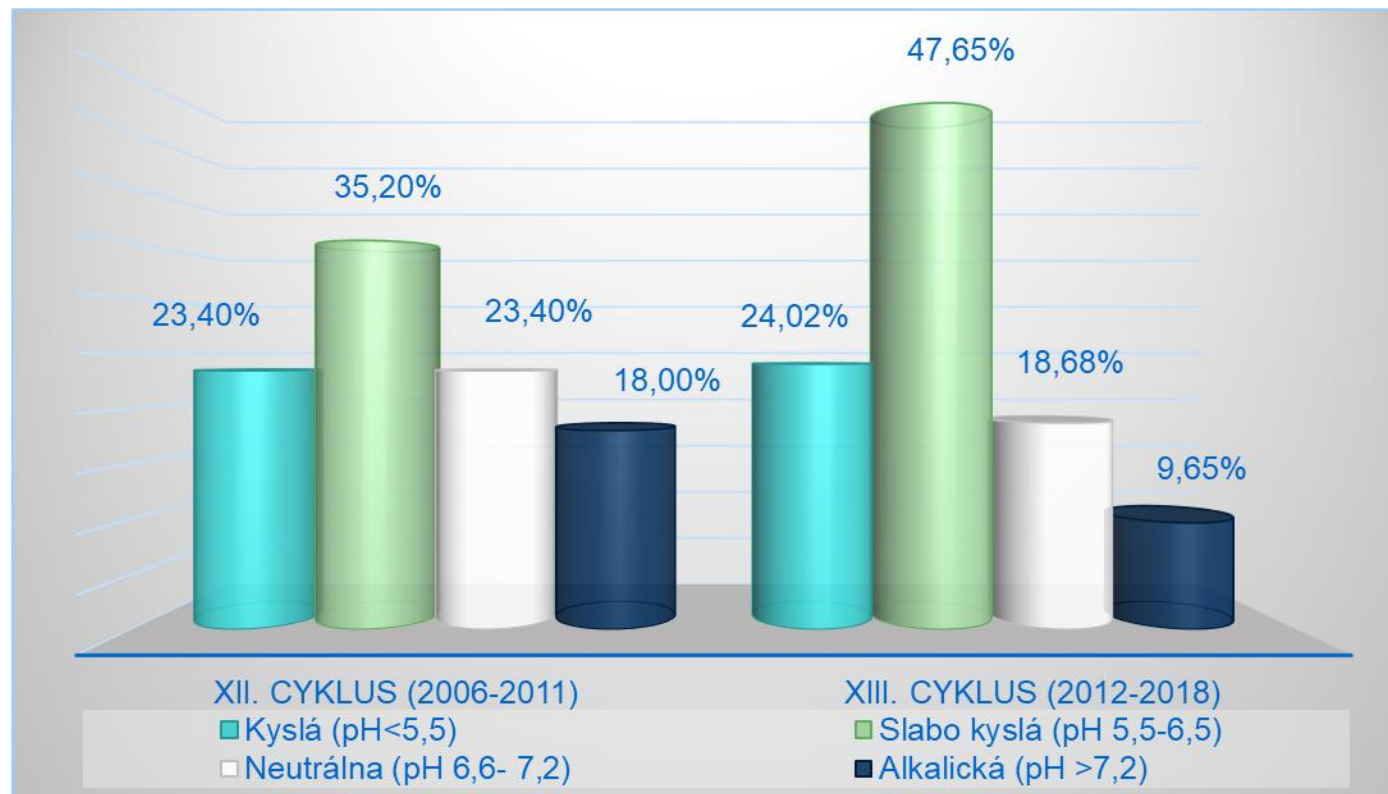
Znečistenie vôd z používania hnojív



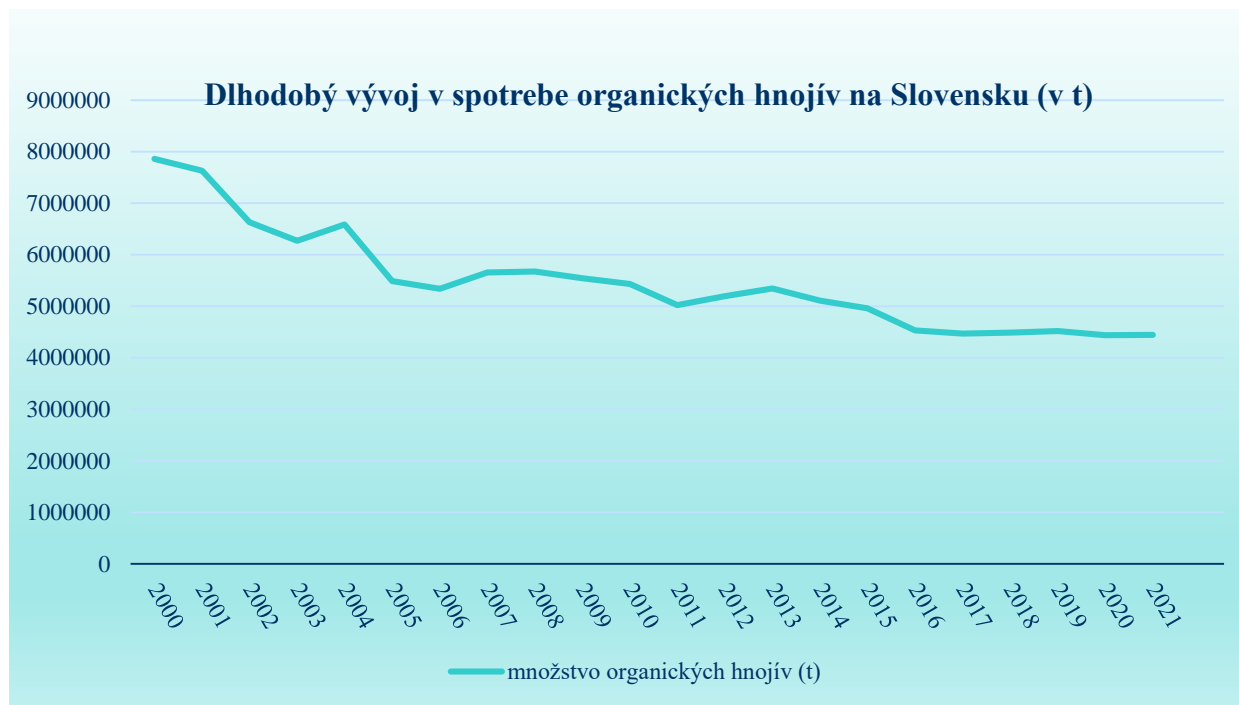
Znečistenie vôd z používania hnojív



Znečistenie vôd z používania hnojív



Znečistenie vôd z používania hnojív



Znečistenie vôd z používania hnojív

Kontrola znečistenia povrchových a podzemných vôd z poľnohospodárskej činnosti – N, P (nitrátová smernica),

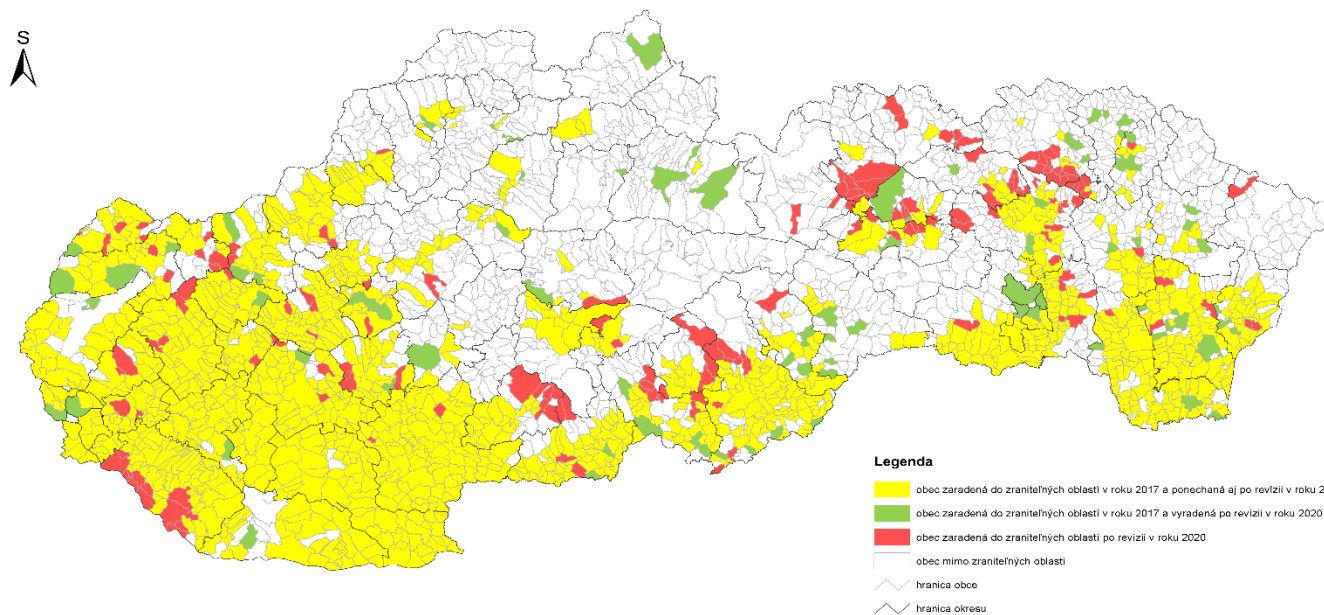
- *VÚVH – kontrola celého územia poľnohospodárska využívannej pôdy*
- *Vyhodnotenie kvality podzemnej a povrchovej vody – spolupráca VÚVH, ÚKSÚP a VÚPOP v 4- ročnom cykle*
- *Vyhlásenie citlivých a zraniteľných oblastí Nariadením vlády (NV č. 174/2017 Z. z.)*

Znečistenie vôd z používania hnojív

Smernica Rady 91/676/EHS - Revízia zraniteľných oblastí

Mapa 4

Revízia zraniteľných oblastí SR (2020)



Znečistenie vôd z používania hnojív

Problémy, ktoré je potrebné riešiť:

- ***Identifikácia znečisťovateľov – poľnohospodárstvo
- obce – kanalizácie***
- ***Zníženie strát živín z aplikovaných hnojív v zmysle stratégie F2F o 50% do roku 2030 (20% zníženie spotreby hnojív)***
- ***Zníženie pôdnej erózie***
- ***Nastavenie opatrení využívaných v poľnohospodárstve v súlade s SPP***
- ***začlenenie problematiku dusičnanej smernice do AKIS a ďalších výskumných a inovačných programov***

Znečistenie vôd z používania hnojív

Nastavenie opatrení využívaných v poľnohospodárstve v súlade s SPP

Stanovenie systému kondicionality v podmienkach SR vyplýva z hlavy III, kapitoly I, oddielu 2 a prílohy III nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 2021/2115. Prijímatelia, ktorí dostávajú priame platby podľa kapitoly II alebo ročné platby podľa článkov 70, 71 a 72, sú povinní dodržiavať podmienky kondicionality.

Kondicionalita pozostáva z noriem Dobrých poľnohospodárskych a environmentálnych podmienok GAEC, ktoré sú stanovené v strategickom pláne SPP, pre tieto konkrétne oblasti:

- klíma a životné prostredie vrátane vody, pôdy a biodiverzity ekosystémov;
- verejné zdravie a zdravie rastlín;
- dobré životné podmienky zvierat.

Podmienky hospodárenia PH 1 a PH2

Usmernenie Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky nariadeniu vlády Slovenskej republiky č. 435/2022 Z. z., ktorým sa ustanovujú požiadavky na udržiavanie poľnohospodárskej plochy, aktívneho poľnohospodára a kondicionality.

Prípravky na ochranu rastlín

Bronislava Škarbová



Legislatíva EÚ

Nariadenie EP a Rady (ES) č. 1107/2009 (výroba, uvádzanie na trh, postup autorizácie (registrácie) POR, schvaľovania účinných látok, evidencie POR, kontroly)

Smernica EP a Rady č. 2009/128/ES, ktorou sa ustanovuje rámec pre činnosť Spoločenstva na dosiahnutie trvalo udržateľného používania pesticídov (používanie POR) – návrh SUR

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/127/ES, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 2006/42/ES, pokiaľ ide o strojové zariadenia na aplikáciu pesticídov

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1185/2009 o štatistike pesticídov (nahradené nariadením (EÚ) č. 2022/2379 + implementačné nariadenie k prípravkom na ochranu rastlín)

Nariadenie EP a Rady (ES) č. 396/2005 o maximálnych hladinách rezíduí pesticídov v alebo na potravinách a krmivách rastlinného a živočíšneho pôvodu a o zmene a doplnení smernice Rady 91/414/EHS

Nariadenie (ES) č. 1107/2009

Účinné látky - 2023 (2019)
Nárast počtu evidovaných účinných látok o 123
pokles počtu schválených účinných látok o 40

1485 (1362)
evidovaných účinných látok

953 (845)
neschválených

444 (484)
schválených
SR 212 (231)

70 (33)
hodnotenie prebieha

Nariadenie (ES) č. 1107/2009

!!! Rýchlejší nárast neschválených látok ako nárast nových alternatív

- Väčší počet nízkorizikových látok (71 → SR 12)
- Kandidáti na substitúciu (50 → SR 34)
- Látky na báze mikroorganizmov (71 → SR 14)
- Základné látky (24)

V roku 2022 bolo autorizovaných 107 nových prípravkov na ochranu rastlín a pomocných prípravkov v ochrane rastlín, z toho 20 % predstavovali prípravky s látkami s nízkym rizikom alebo potenciálne s nízkym rizikom alebo bioagens, konkrétne

- 13 bioagens
- 5 prípravkov na báze mikroorganizmov z toho 5 látok s potencionálne nízkym rizikom
- 3 prípravky na báze látky s potenciálne nízkym rizikom inej ako mikroorganizmus

ISPOR <http://pripravky.uksup.sk/pripravok/search>

Boli vykonané úpravy v systéme ISPOR na označenie a filtrovanie prípravkov vhodných do EPV alebo prípravkov s látkami s nízkym alebo potenciálne nízkym rizikom.

***63** prípravkov povolených v EPV, vrátane bioagens (vinič, ovocné dreviny, zelenina (aj skleníky) a aj poľné plodiny)*

Glyfozát

https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=OJ:L_202302660

*Obnovenie schválenia na 10 rokov s rozsiahlymi obmedzeniami a opatreniami
- spravodajské ČŠ (FR, NL, SE, HU)*

Hodnotenie neidentifikovalo žiadne významné kritické oblasti

Klasifikácia látky ostala nezmenená (ECHA, RAC)

Látka nie je mutagén, karcinogén, ani reprotoxická, ani endokrinným disruptorom

Klasifikácia látky je H 411 (Toxický pre vodné organizmy s dlhodobými účinkami), GHS 09 – nebezpečný pre životné prostredie.

!!! Vplyv na biodiverzitu a nálezy v podzemných vodách (infiltrácie)

Použitie pred zberom bude možné, ale nie na desikáciu, teda nie na plodiny, ktoré sa budú zbierať a konzumovať.

Stratégia F2F

Stratégia „Z farmy na stôl“ má niekoľko ambiciózných cieľov vo viacerých oblastiach a v oblasti prípravkov na ochranu rastlín plánuje do roku 2030

- *znížiť o 50 % používanie chemických pesticídov a súvisiace riziko*
- *znížiť o 50 % používanie nebezpečnejších pesticídov*
- *až 25 % celkovej poľnohospodárskej pôdy obhospodarovať ekologickým spôsobom.*

Navrhované nariadenie Európskeho parlamentu a Rady o udržateľnom používaní prípravkov na ochranu rastlín a ktorým sa mení nariadenie (EÚ) 2021/2115 (SUR) je v tejto oblasti kľúčovým nástrojom na dosiahnutie cieľov uvedených v stratégii F2F

Návrh SUR (nahradí SUD)

SUD (smernica 2009/128/ES)
22. 06. 2022 – EK predložila návrh SUR

Prerokovanie na EP

Prerokovanie na Rade EÚ

- ❖ *Stratégia o biodiverzite;*
- ❖ *Akčný plán nulového znečisťovania*
- ❖ *Stratégia v oblasti pôdy*

Plnenie cieľov iniciatívy EÚ zameranej na opelovače, stratégie udržateľnosti EÚ zameranej na chemikálie a strategického rámca EÚ v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci na obdobie 2021 – 2027.

Rokovania o návrhu SUR

*EP prijal negatívne stanovisko o návrhu
Čo to znamená pre osud návrhu SUR?*

*Rokovania na Rade EÚ pokračujú,
predložený kompromisné znenie
návrhu ES PRES (značné zlepšenie
textu, zníženie administratívnej záťaže,
predefinovanie citlivých oblastí)*

Najdiskutovanejšie časti SUR

Redukčné ciele týkajúce sa chemických prípravkov na ochranu rastlín

- *Na úrovni EÚ*
- *Na úrovni ČŠ*

Citlivé oblasti a obmedzenia používania prípravkov na ochranu rastlín v týchto oblastiach

Redukčné ciele podľa SUR

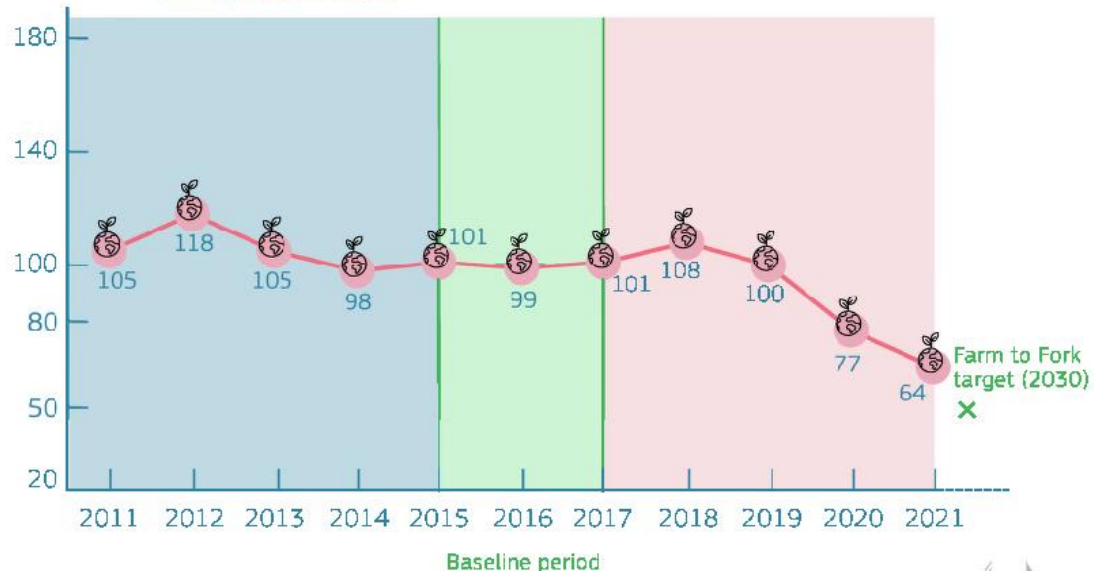
Priemerná hodnota používania a rizika chemických pesticídov/ha využiteľnej poľnohospodárskej pôdy (UAA)

EÚ	28,05
SR	11,98

- Z uvedeného je zrejmé, že Slovensko už v referenčnom období dosahuje hodnotu 43% priemernej hodnoty na úrovni EÚ.
- Obdobne použitie nebezpečnejších pesticídov vo vyjadrení kg/ha UAA
- **EÚ** **0,41**
- **SR** **0,24**
- čo predstavuje 59% priemeru EÚ.

Hodnotenie progresu podľa F2F

Trend in the use and risk of chemical pesticides
SLOVAKIA



#EUFarm2Fork #EUGreenDeal

Hodnotenie progresu podl'a F2F

Trend in the use of the more hazardous pesticides
SLOVAKIA



#EUFarm2Fork

#EUGreenDeal



European
Commission

Zníženie používania CFS

Ako dosiahnuť znižovanie CFS?

- *Možné alternatívne prípravky – dobrovoľná preferencia*
- *Opatrenia v rámci SP – intervencie pre šetrné hospodárenie*
- *Obmedzenia v určitých oblastiach*
- *Obmedzenia v oblastiach CHVO – doplnenie zoznamu zakázaných prípravkov*

Intervencie Strategického plánu, napr.:

70.4 Ekologické poľnohospodárstvo

***70.6 AEKO - Šetrné hospodárenie na ornej pôde, v ovocných sadoch
a vinohradoch***

31.1 Celofarmová eko-schéma (Neproduktívne prvky a plochy)

31.1 Celofarmová eko-schéma (Zatrávenie medziradia)

NAP rev. 2 (2021)

Schválený 18. februára 2021

Zásadne zmenená štruktúra dokumentu

***Legislatíva
Všeobecné ciele
Podrobná analýza súčasného stavu
podľa štruktúry SUD***

***Príloha 3
HRIs***

***Príloha 1
vyhodnotenie
plnenia opatrení
NAP – 2012***

***Príloha 2
konkretizované ciele (17)
opatrenia (60)
zodpovedné inštitúcie
predpokladané náklady a časový
rámeč***

NAP rev. 2 / Príloha 2, bod 4.2.2

Cieľ 7 Zníženie výskytu rezíduí pesticídov v podzemných vodách a v zdrojoch pitných vôd (cieľ s prepojením na vodný plán SR)

25. prehodnotenie kritérií PHO a OP

26. aktualizácia zoznamu prípravkov povolených v chránených vodohospodárskych oblastiach

27. vypracovanie usmernenia pre používanie prípravkov na ochranu rastlín v chránených vodohospodárskych oblastiach, v ochranných pásmach pitných vôd, v zraniteľných a citlivých oblastiach, v nárazníkových zónach pri vodných tokoch, v chránených územiach (mokrade)

28. pravidelná aktualizácia metodiky „Odporúčaný postup pri zisťovaní a hodnotení pesticídov a ich metabolitov v pitnej vode a v jej zdrojoch“

NAP rev. 2 / Príloha 2, bod 4.3.1 - 3

***Cieľ 7 Zníženie výskytu rezíduí pesticídov
v podzemných vodách a v zdrojoch pitných vôd
(cieľ s prepojením na vodný plán SR)***

29. aktualizácia vyhlášky č. 488/2011 Z. z.

*30. vytvorenie previazaného informačného
systému o pripravkoch
na ochranu rastlín v životnom prostredí*

Príloha 2, bod 4.4; 4.5; 4.7. a 4.9

Cieľ 9

Zvyšovanie povedomia odbornej aj laickej verejnosti

Cieľ 10

Zvyšovanie úrovne odborného vzdelávania


Cieľ 13

Zníženie rizika z používania prípravkov na ochranu rastlín podporou inovácií v oblasti aplikačných zariadení

Cieľ 15

podpora implementácie IPM

Kondicionalita

Kondicionalita: Nový systém kondicionality  vychádza z predchádzajúceho systému krížového plnenia vykonávaného do roku 2022, musia poľnohospodári a iní prijímatelia na to, aby mohli čerpať podporu SPP v plnej výške, dodržiavať základné normy

Základné normy zahŕňajú

- ❖ povinné požiadavky týkajúce sa hospodárenia (SMR) – SMR 1, SMR 7, SMR 8
- ❖ normy dobrého poľnohospodárskeho a environmentálneho stavupôdy (GAEC) – GAEC 4, GAEC 8

SMR 7 **Nariadenie (ES) č. 1107/2009, čl. 55, prvá a druhá veta**

SMR 8 **Smernica 2009/128/ES (aplikačné zariadenia, osvedčenia o odbornej spôsobilosti, ochrana vodných zdrojov)**

Ďakujeme za pozornosť!



bronislava.skarbova@land.gov.sk
monika.halasova@land.gov.sk